

Совет Эвилелинде

Чурттуң ховуларында

Молдавияның муң ажыг механизаторлары ажаап алышкынны дүрөң дооар дээр чаржып турарлар.

Шипеев МТС-тин комбайнеру Петр Сынның шак графини өзугар аялдап, комбайн чоруп турда-ла чүдүрүшкүнү чорутушаан, «Сталинец-6» комбайн-биле хүбүрү 28 гектар тарааны ажаап ап турар.

Республиканың чүс ажыг комбайнерлары ажаап алышкынның сезон планын шагда-ла күүсеткенер.

Чарджоуск болгаш Ашхабад областарнын белеткел пункттарында баштайгы 3 муң центнер көөнүнн чаа дүжүдү кирген. Теженин колхозтары хөөниң чып ап турар. Ооң-биле чергелештир Туркменияның мурнуу областарында хөөниң массалыг чылдазынга калбак белеткелдер чоруп турар.

Изиг хүнер Станрополь крайның тарымал тооруктарынын быжарын дүргедеткен. Ховулуг Курск болгаш Молотов областарнын колхозтары тарымал тоорукту комбайн-биле ажаап алырыңа кирипкен. Устуг культураларын 96 хуузу комбайн-нар-биле ажаап алган турар.

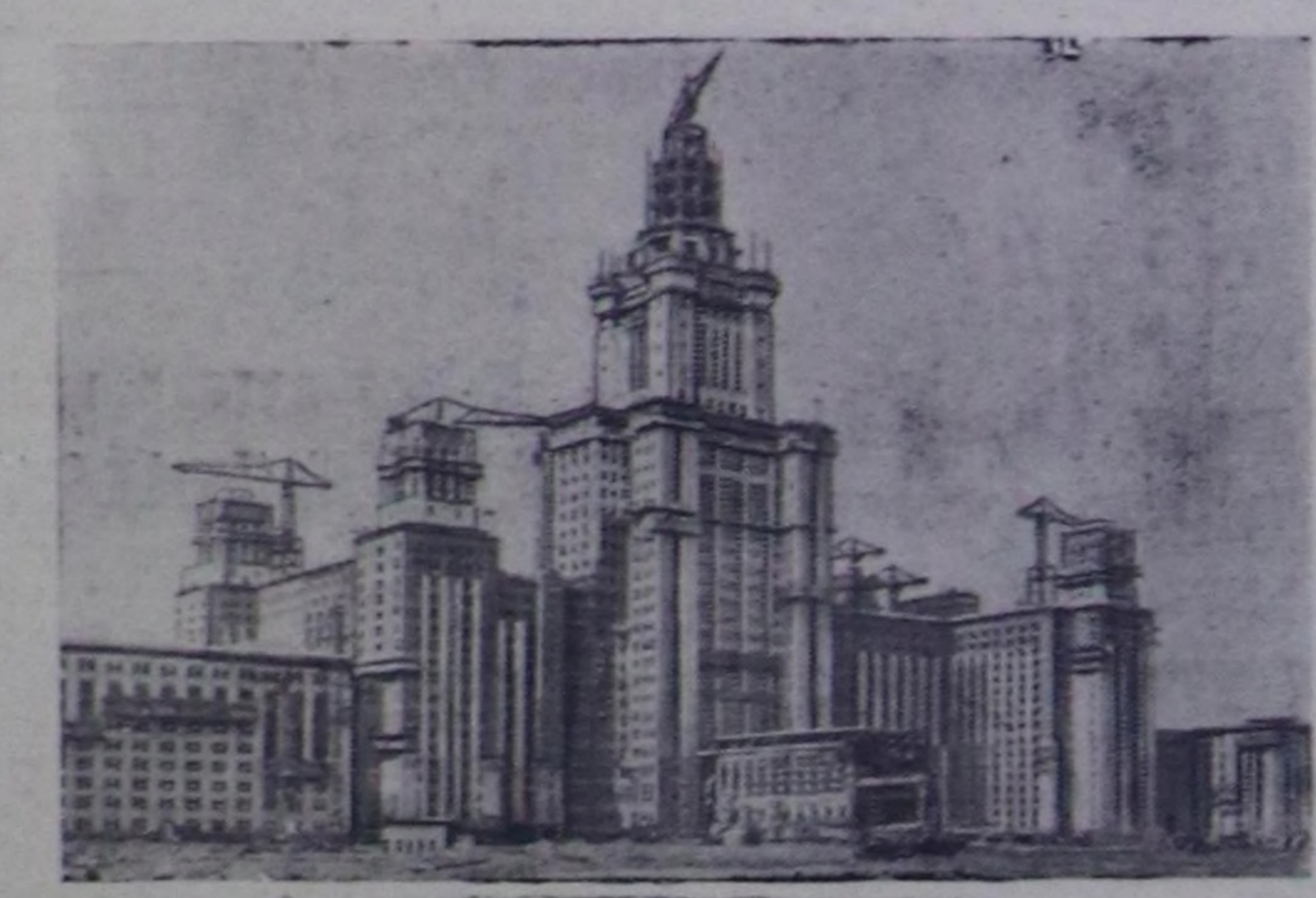
Сонгу-чүкте чер ажылынын району

УХТА. (Карело-Фин ССР). Дүжүт ажаап алырын эртеринин планын аялдап кылган району: көдөз ажыл-агый аялдакчыларының хуралы болуп эртен. Партия райкомунун секретари эш Анисимов көдөз ажыл-агый артельдеринин чедишкениринин дугайыг чугаалаан.

Чоокка чедир-ле Кавельо районун кол аш-чем культуразы болуп арбай поляр дээрбөндөн ырак эвес ке тарытып турган. Ооң дүжүдү гектардан 10—12 центнер ашпаң турган. Сөөлү 2—3 чыдарнын дүргүзүндө байдал шуут өскөрүгөн. Мишуринин эртемнин дуула-биле колхозчулар кайгамчыктыг чедишкенин чедиш ап алган. Ам өндөрдө көк-тараа быжып турар.

Районда ситен тарылгазы чедишкенин сайзырап турар.

Нсгаа болгаш сад ажылы ол чык чедишкенин сайзырап турар. (СЭТА).

Москва. Москваның М. В. Ломоносов аттыг күрүне университетинин Левин даавда бедик бажынын тудуу. Чуруу Н. Грановскийниң. СЭТА-нын прессклишези.

Партия чырыдышкыннарынның четкилеринин өөредилгезинге белеткелдер

Москваның Бүдүрүлгелеринде болгаш албан черлеринде партия чырыдышкыннарынның четкилеринге чаа өөредилге чылыңгы эгээринин белеткелдери дооступ турар.

Чангыс Л. М. Каганович аттыг подшпник заводундан политшколаларнын белгүмнеринге болгаш семинарларга өөренир 1000 кижиге данзылаткан. Бүдүрүлгениң партия кабинетинин чанында ВКП(б) төөгүзүн өөрениринин үргүчү аялдаар семинарын тургускан.

База бир подшпник заводунда ВКП(б) төөгүзүн өөрениринин белгүмүндө ангыда В. И. Ленинниң, Н. С. Сталинниң чогаалдарын өөренир политшколаларны, база ийи семинарны организаастаан.

Москва—Рязанин демир-орунун Москваның станциясында партия организациалары чаа өөредилге чылыңгы белеткелдери чоруткан.

Куш-хүннеринге баштайгы авансылар

ГРОЗНЫЙ. Областы мурнакчы көдөз ажыл-агый артельдер эртен чыдалан дыка эрте колхозчуларны куш-хүннеринге баштайгы авансыларны берип эгелээн. Куш-хүннеринин улуг өрктенин чер болганда демдегелеп турар.

Областын ховулуг районнарын колхозтары бо чылын тараа-биле бай. Ачикулак районун Кирова ат-

Мында политшколаларга болгаш белгүмнерге өөренирлер киир бижиткен болгаш улуртукчулар шидиттинген.

Горькийниң Молотов аттыг автозаводунда партия комитети партия чырыдышкыннының четкилеринин политшколаларын, белгүмнерин болгаш семинарларын белеткэн. Политэкономика, философия болгаш марксизм-ленинизмни классиктеринин тус-тус чогаалдарын өөренир семинарлары заводка аялдаар. Коммунистерниң хөй бөлүгү марксизм-ленинизмниң кежээки университеттеринге өөредилгезин уламчылаарлар.

Заводтарын цехтеринде болгаш салгырларын марксизм-лениниң теорияны 30т-өөредилге-биле өөренир турарларын кичээлдер кылдырынга өөрэлдери тускайлап тургускан.

(СЭТА).

Сонгу-чүкте дүжүт ажаап алышкыны

ПЕТРОЗАВОДСК. Карело-Фин республиканың ховуларында тараа культураларын бай дүжүдү башкап. Олонешкий, Прионежский, Сортавадский болгаш өске-дара районнарын дыка хөй колхозтарда көк-тарааның болгаш кызыл-тастын дүжүдү гектардан 25—30 центнер чедиш турар.

Республиканың колхозтары болгаш машина-трактор станциялары 9,4-чүс чаа тараа кезер машиналарны, тараа кестирер херекселдер-лиг ситен кезер машиналарны, тараа бастыраар машиналарны, арыгаар болгаш өске-дара машиналарын алган. Боду-чоруур комбайннарнын саны ийи катап улгаткан.

Прионежский районда Ивники хемини ол чарында улгатыр катыштырган Ленин аттыг болгаш Сталин аттыг ийи колхозтарны дыка хөй километр шөлү чатыла берген чыдар. Эртен чылын ол шөлдөргө хамааржып турган алды уурек колхозтар хол-биле аялдаар калбаа-биле чорудуп турган. Бо чылын барык-ла бүгү шөлдө машиналар аялдап турар. Шаонежский районда улгатырган «Заонежания» колхозтун тараазынын ажаалдазын кончуг дүрген темпи-биле чорудуп турар. Ам ында боду-чоруур комбайн болгаш тараа кестирер элэн каш машиналар аялдап турар.

Мурнуу районнарын ийи-биле тараа ажаап алышкынны сонгу чүктүн районнарын колхозтары кирипкен. Колхозтар баштайгы бастырылган тарааларын хүрүңеге дужаап турар. (СЭТА).

Ыяш камгалалынын чаа станциялары

ССРЭ-нин ыяш ажыл-агый Министертвонун ыяш камгалалынын 29 чаа станциялары организаастатылган. Олар чурттуң Европа кезээниң ховулуг болгаш ыяш-ховулуг районнарында тургустунган. Чамдык станциялар Воронеж, Тамбов, Ульяновск, Сталинград, Чкалов областарда болгаш Башкир АССР-де, Орёл, Грозненск, Ростов, Саратов областарда организаастатылган. Артан 12 станциялар Украинада тургустунган.

Ыяш камгалалынын чаа станциялары тракторларын, андазыннарны, культураторларын, ыяш тарып одуртуп машиналарын, севкаларын, автомобильдерин болгаш өске-дара машиналарын база механизмин алган. (СЭТА).

Комбайнер Михаил Бюрбю

Чоогунга чедер бергеш көөргө бир кидымы көзүлбөс, салгын хаткы сарланнаары далай чалгып чытканы ышкаш тарааның бедик сыптарыңа шымы араак комбайн шала оожум чоруп олурган. Ооң штурвалында добурай берген комбинезонуг эр кижиге изиг хүнге арны карарып додуга берген оварымчалы кончуг турган. Ол тарааның кестинип турарын кончуг кичээнегилни-биле көрүп, механизминин аялдаарын дынаалап, тракторун кылажын дүргедетир, азы оожумдыр дугайында трактористи ийнеп каап, тараа кестирип турган. Ол болза, Шагаан-Арыг МТС-тин алдарыг комбайнеру, Бүгү-эвилелиң көдөз ажыл-агый делгелгезинин киржикчизи Михаил Бюрбю Улуг-Хем районун Мичурин аттыг колхозтук Баян-Колда тараазын кестирип турганы ол.

Тарааның сывы узун болгаш сырый, ыңчангаш комбайн; күженнишкери-биле чоруп турар болду Мичуринчилерин өстүрүп кааны бедик дүжүттүн тараазы алдын ышкаш чайыңчанчак сарыг апарган комбайнның бункеринче шууштур төктүп турган. Тарааны комбайн чоруп турда-ла колхозчулар мшиниңа чүдүргөш шаңче дажыглап турганнар.

Үргүлчү чаашкын болуп турганындан дыка хөй хүнерде анаа турган болза-даа, Бюрбю 20 конукта аялдаанынын түнелдизин 315 гектар тарааны кестирип ажааган.

Дүжүт дөгере ажааттымааже келбес мен—деп Бюрбю калайыңга чугаалаан.

Ол дээрге, сэн чанчылын ышкып, энир чылын база ыңчалдык чоп—дээр, кадайы хүлүмүрүн.

Шынап-ла дүжүт ажаап алышкынын үезинде Бюрбю аалыңга черле көзүлбөс, ховуда конуп турар.

Бодунун агрегадынын улустарынын дугайында сагыш салыры болгаш ажыл-херек дээр шыңгы негелдени Бюрбююнүң база бир шынары. Чоокта чаа ооң агрегадынын бир тракторизи, мен аалыңга баргаш бир-ийи хонгаш келип көрөй, мени улдузүм кел дээр-дир, ыңчангаш шөлөздөн берип көрүңер деп Бюрбюдөн дилээн. Ынчаарга Бюрбю тургаш, ол чүү дээрин ол, чангаш келиң деп, бо плакатты номчуп көрө—дээр азы каан плакатты боду номчаан. Ажаап алышкын түр үениң херээ, ыңчангаш ол манаар чорукка ынак эвес. Чогуур өйүндө ажаап алыңа—уытканың ол, ажаап алышкынга озадазыңа утурганың ол—дээр-дир. Бир эвес төрелдеринер сени көрүксөз манаа чедиң-ле келгейер, силер чоруб баарыңарга чангыс трактор-биле канчак аялдаар чүвөл—дээр.

Бюрбю аялга шыңгы негелде-лит, комбайн дүв-хүн хамаан чок

ажылдаар, чогаатылган шак графини ыявалда күүсетинген турар журулуг деп Бюрбю үргүлчү чугаалап турар. График өзугар комбайн тараа кескен үезинде ийи шак болгаш-ла машинаны хыяп көөр болгаш техника талазы-биле ажаарыңга 10 минутта доктаап турар. 8 шак дүргүзүндө аялдаанынын сөөлүндө комбайн бир чартык шак хиреде доктаар, ол үеде тракторун болгаш комбайнның чаашкынны, оларже суг кудуп алырын күүселер болгаш техник талазы-биле үрелген, өскерилген черлер бар, чогуң эки көөр. Үргүлчү чаашкын болгаш, хөй шактарда анаа турза-даа, Михаил Бюрбю график өзугаар хүнде 10 гектар тараа кестирер тургаш, үргүлчү 16 гектарын кестирип турар, харын-даа чамдыкта 27—32 гектар чедир кестирип турар.

Дүжүт ажаап алышкынның баштайгы хүнеринден эгелээш-ле бо күзүн 800 гектар тарааны ажаар мен—деп Бюрбю сөзүн берген болгаш Шагаан-Арыг МТС-тин Бүгү механизаторларын социалистиг чарышка кыйгырган. Ам дыка хөй комбайнерлар: Балчыр-оол, Бондарев, харын-даа Сарыг-Сеп МТС-тин комбайнеру Легкова суглар Бюрбю-биле чаржып турарлар. Олар хүнде 16—18—22 гектар тарааны ажаап ап, база-ла улуг чедишкенин чедиш ап турарлар. Ылдыг-даа болза, бо чарышка Бюрбю бузурелдин-биле бирги черинде Ыжыг туруп турар. Комбайнерларын социалистиг чарыжын колхозчулар кончуг сонуурган турарлар.

Комбайнерларның херээ кандыг ирги?

—Багай эвес, бо хүн Балчыр-оол 16,8 гектарны ажааган, Бондарев 22-ни, а Бюрбю 32 гектарны ажааган-дыр.

—Бюрбю черле аштырбас-тыр аа. Бо мындыг чугааларын колхоз баштаар черинге-даа, хову турлаанга-даа, шаңнарга-даа үргүлчү дынап болур.

Бюрбю болза, дуржулгалыг социалистиг болгаш комбайнны кончуг эки билер.

Ой ынай агрегатта күш-ажылдын организаастыын экижидерин Бюрбю улуг кичээнегилни салып турар. Колхозка дүжүт ажаап алышкынын баштайгы хүнүндө эгелээш-ле комбайнга үргүлчү аялдаар кижилер тургузар дугайын Бюрбю колхоз баштаар черинден негез. Кижилерини шилеп алыры болгаш оларны таарыштыр шын тургузары—ажылдың чедишкенин болтуруун үнденини болур, Ынчангаш кижиге бурузу бодунун турар черин, кылдыр ажылын эки билер, анаа дааскан ажылды ак-сеткил-биле чогуур өйүндө шын күүседир журулуг деп чүвени Бюрбю үргүлчү чугаалап, ону күүседип турар.

А. ГЛОТОВ.

КОНСУЛЬТАЦИЯ

Ажыл-агыйның социалистиг системазынын улуг артык күштери

Бистин чуртувуска социализмин тилгезин хоойлу өзугар Бадыткап быжыгалаан Сталинчи Конституция бүдүрүлгениң чепсек-херекселдеринге нитинин социалистиг өнчүзүн болгаш ажыл-агыйнын социалистиг системазын Совет күрүениң эконом үнденин кылдыр чарлап үздүргөн.

Ажыл-агыйнын совет социалистиг системазынын онзаланыр шыпарлары болгаш ажыл-агыйнын капиталистиг системазынга демейлээрго оон үнденин ылгаарлары чүдөл?

1930 чылда-ла партиянын XVI съездинде бодунун илеткелдизин эш Сталин ол айтырыгга бүрүн долу харыны берген.

Гистин совет системаның онзаланыр бир дугаар кол демдээ кылдыр эш Сталинниң демдегдээр фактызы болза, «капиталистерни болгаш помещиктерниң агызынын эрге-чагыргазын дүжүргени болгаш ону ажылчын агынын база күш-ажылчы тараачын чоңун эрге-чагыргазы-биле солааны» болур (И. В. Сталин, Чогаалдары, т. 12, ар. 321). Тилээң Октябрьниң социалисти Улуг революциянын түнелдизин бистин чуртувуска доктаган пролетариат диктатуразы шиптирлиг шимчедикчи күш болган. Ол күш чоокка чаа, социалистиг базист тургузар, ССРЭ-ни хүндүг мурнакчы индустриалдыг күрүне болдулар деп бооар-даа аржажок турган. Ажылчын агынын диктатуразы социалистиг нитилелдин бүгү эконом амьдаралында шиптирлиг ролду ойноп турар. Социализм мурундагы нитилелдин бүгү-ле агыларга чарылган эконом формацияларынга күрүне машиназынын күүседип турган ролондан ол роль шуут-ла ылгалдыг.

Капитализм үезинде күрүнең эрге-чагыргазы болза, бодунун диктатуразын ажылчы массаларны дараарыңга аялдап турар буржуаз күрүне хамааржып буржуаз күрүне ажыл-агыйны эргеле: удуртпас,—ол күрүне боду ол ажыл-агыйнын, тодаргайлаарга монополистиг улуг-улуг эвилелдерин эленин эрге-чагыргазында турар. Социалистиг күрүне, ажыл-агый-организаачы болгаш культуру-киңизи-дикчи канчаар-даа аажок улуг ажыл-чорудулганы боттаңдыр-бышаан, коммунизмниң тилгезин дээр демиселдин эң чугула чепсээ болуп турар. Большевик партияга удуртурган совет социалистиг күрүнеңи экономиканы болгаш культураны хөгжүдеринге онза ролу болза, ажыл-агыйнын совет системазынын бир дугаар онза шынары болур-дур.

Эш Сталинниң айтканын өзугаар алырга, ажыл-агыйнын социалистиг системазынын ийи дугаар эң чугула онза шынары болза, социализм үезинде бүдүрүлгениң чепсек-херекселдеринге нитинин социалистиг өнчүзүнүң тергилден турар болур. Ол болза, бистин социалистиг күрүнеңи бүгү байлактар чонга: ажылчынарга, колхозчу тараачын чонга, интеллигенцияга хамааржып турар дээр ол-дур. Ажыл-агыйнын капиталистиг системазында бүдүрүлгениң чепсек-херекселдери, чурттуң кол байлактары мөлчүкчүлерин холунда мөөнөтинген болуп турар. Чижээ: дээрге, АКШ-та чоңун чүгө чангыс хуузу болуп турар эвээш саныг эк улуг капиталистер чурттуң национал байлаанын 59 хуузуң ээлеп турарлар. Англияда чоңун 2-де эвээш хуузу болуп капиталистер национал байлактын 64 хуузуң ээлеп турарлар.

Бүдүрүлгениң чепсек-херекселдеринге капиталистиг хуу өнчү

болза, антагонистиг агыларнын аразында эптеп чок ангы демиселдин үнүп турар дээр болур болгаш буржуазиянын талазында пролетариатты кам-хайра чок мөлчүрүн үндүрүп турар. Бүдүрүлгениң нитин байдаль-биле шингээдилгени хуу капиталистиг хевиринин аразында капиталистиг ажыл-агыйга чаятынган чөрүлдээ эртер бүдүрүренин хоозуралдышкынныг эконом кризистерин, тургустунган бүдүрүчү күштеринин самгыдалышкынын болгаш үредил-будаларын үндүрүп турар.

Ажыл-агыйнын социалистиг системазынын үш дугаар кол шынары болза, ССРЭ-де бүдүрүлгениң хөгжүлдээ конкуренциянын (алаан-нажылганын) болгаш капиталистиг кончаларны хандырынын принципинге эгес, харын план өзугаар удуртулганы болгаш ажылчы чоннарын материал база культуру денелин доктаамал көдүрүрениң принципинге чатыркан» турарында болур. (База-ла ында). Бүдүрүлгениң чепсек-херекселдеринге хуу өнчүңү тергилден турар үезинде нитинин бүдүрүлгени адыркталган турар, тодаргайлаарга тус-тус бүдүрүлгелерини тус-тус капиталистерге алы капиталистиг катыжышкынарга дамааржып турар. Капитализм үезинде бүдүрүлгени хөгжүдөрдө карачангыс албадалгы күш, кол ийди болза, кончаа сүренин эрге-ажык, кыгыстаарынын тодуп денмис чылбын болур. Капиталистернин аразында кадыг-дошкун алаан денмисел чоруп турар, ол демисел бүдүрүлгениң анархиязынга, оон түнелди—эртер бүдүрүрениң кризистерин чедирин келер. Капиталистиг хуу өнчү ажыл-агыйны планлыг чсрдүрүн болдунар арга чок кыл-ып турар.

ССРЭ-де бүдүрүлгениң чепсек-

херекселдеринг нитинин, социалистиг өнчүзүнүң бадыктатылганы улус ажыл-агыйын чангыс аай планнаар төпке—социалистиг күрүнеге чатыркан чангыс аай организм болдулар. Социалистиг өнчү бүгү улус ажыл-агыйын планлыг удуртуп чорукту чүгө болдунар артык кылып турар эвес, харын базь планнаашкыны амьдаралдын эң чугулазы болдуруп турар. Социализм аланайы аялдап болбас, чүгө дээрге, бүдүрүлгениң чепсек-херекселдеринг нитинин өнчүзү, бүгү улус ажыл-агыйын чангыс аай бүдүрү кылдыр катыштырбышкан, пландан өскээр амьдырап, хөгжүшүмүзас. Социалистиг күрүне улус агыл-агый планын дамчытыр чурттуң бүгү ажыл-агый амьдыралыг социализминин эрге-ажыктарына, аажык чоннарын чаагай байлааны доктаамал көдүрүренин эрге-ажыктарына таарыштыр улангызын баштап турар. Улус ажыл-агыйын планын чорудары болза, ооң-биле кады социалистиг ажыл-агый системазынын ылгалыр эң чугула онза чүгөлү болур.

Ажыл-агыйнын социалистиг системазын тодаргайлап турар дөрт дугаар кол шынары эш Сталин мынчаар айткан: ССРЭ-де «он орулганың хууаалдазы мөлчүкчү агыларын болгаш оларнын хөй саныг «агыстакы халас чикчилерини быырынын эрге-ажыктарына эгес, харын ажылчынардыг болгаш тараачынарнын материалдыг байдалы доктаамал бедидериниң база хоорайда болгаш көдөздө социалистиг бүдүрүлгени калбартырын эрге-ажыктарына таарыштыр чорутунуп турар». (База-ла ында).

Буржуаз нитилелде чоңун күжү-жылы-биле тургустунган чоң орулганында дендин улуг улуг-хуу мөлчүкчү агыларга аялдагызынын турар. Англияда мөлчүкчү агылар дайын мурундагы чылдарда национал орулганың 60 ажыг хуузуң боттарынга шингээди ап турганнар. Буржуаз чурттап чоң орулганында ажылчы чоннарын үгү-

хуузу үргүлчү кудулап турар, ыңчаарга монополистерниң улуг-хуузу үзүктөл чок өзүп турар. Францияга дайын мурунда ажылчынарнын болгаш албан хаагычтарнын улуг-хуузуна национал орулганың 45 хуузу, а 1949 чылда—чүгө 34 хуузу онсажып турган, ыңчаарга капиталистерниң улуг-хуузу ол-ла үенин дүргүзүндө 29 хуудан 50,5 хуу чедир өскөн.

Совет Эвилелинде чоңун бүгү орулгазы чүгө ажылчы чоннарын эрге-ажыктарына таарыштыр хууаалынып турар. Чоң орулгазынын кол массазы—барык 75 хуузу ажылчы чоннарын хуузунда болгаш нитин хергелдерин хандырына барып турар, чоң орулгазынын өске кезээң—25 хуузу мөөнө-негеже, кур-хөргөңилерге, социалистиг бүдүрүлгени калбартырынче угландыртып турар, калбарган социалистиг бүдүрүлгө бодунун ээлеңде ажылчы чоннарын чаагай байдалын улам ынай өстүренин хандырып турар. Чижээ, 1950 чылда ССРЭ-нин ажылчы чоннары боттарын хуузунда материал болгаш культуру хергелдерин хандырына национал орулганын 74 хуузуң алганнар, ыңчаарга артан 26 хуузу социалистиг бүдүрүлгени калбартырынче болгаш күрүнеңи нитини база хөй-нитинин хергелдерин хандырыныч угланган.

Социализмин үезинде чоң орулгазын хуууны база бир кончуг чугула артык күштүг болуп турар: ажыл-агыйнын социалистиг системазын капитализмин чедиш ап шыдавазы мөөнөзшикин нормазын хандырып турар. Таарымчалыг эки чылдарда безин буржуаз чурттага мөөнөзшикин, тодаргайлаарга, бүдүрүлгени калбартырынче национал орулганың 10 хуудан көвей эвезин кирип турган. Ажылчын агыдан буржуазиянын үндүр кызып ап турары немелде үениң, кол нуруузу бүдүш чоокка чарыгылатып турар. Мөлчүкчү агыларны узуткаш, социалистиг нитилел мөөнөңгениң сорулгаларынче чоң орулгазынын 25 хуудан эвээш эвезин угланды-

рар арганы алган. Улус ажыл-агыйн өстүрүренинн база ажылчы чоннарын амьдыралынын материалдыг болгаш культуру денелин хөгжүдерининг кестүп көрбээ темпильдерин оон-биле хандырган.

Чоң орулгазынын өзүлденин социалистиг ажыл-агый системазында дег темпильдерин капитализм канчал-даа чедиш ап шыдавас. 1940 чылда ССРЭ-ниң национал орулгазы 1913 чылдагы Россиянын национал орулгазынын хемчээлинден 6 катап ашкан. 1950 чылда чоң орулгазы дайын мурундагы денмелден 64 хуу ашкан, ыңчаарга беш чыл планын өзугаар алырга ол өзүлдө 38 хуу хемчээлге көрдүнгөн турган болгай.

Эш Сталинниң айтканы болза, бистин социалистиг нитилелинде «ажылчы чоннарын материалдыг байдалын доктаамал экижиниңкини болгаш оларнын хергелдеринин (садып алыр аргалынын) үзүктөл чок өзүлдээ, бүдүрүлгени калбартырын үргүлчү өзүп турар үнер дөзү болуп алгаш, ажылчы чоннарын эртер бүдүрүлгениң кризистеринден, ажыл-чок чоруктуң болгаш түргелдин өзүлдизинден хостуг кылдыр магаддалап турар» (База-ла ында). Бо дээрге, ажыл-агыйнын социалистиг системазын тодаргайлап турар беш дугаар онза шынар-дыр. Ынчангаш социалистиг дагын бүдүрүшкүн ажылчы чоннарын амьдырал денелин чайгылыш чок хөгжүдери-биле тудуш харьылаалыг.

Капитализмин хоойлузу болза, бир талада байлактын өзүлдээ, өске талада ядаралдын өзүлдээ болуп турар. Чижээ, АКШ-та ажылчы чоннарын боттуп ажыл төлөвири 1949 чылда дайын мурундагы денмелден 20—25 хуу куду турган, ыңчаарга 1950 чылда улам кудулап Заткан. 20 миллион хире америк өг-бүделер мырнай эне-не чавыс чижектер амьдыралдыг чүлдери чок болгаш аштап өлбөстүн аргазы-биле чурттаар жуурга таварышкан. Ажылчы өг-бүделеринин барык ден кезин тод чугула

Кореяда болушкуннар

Улустун армиясынын Кол командалыкынын дыңдады

ПХЕНЬЯН. Кореянын улус-демократтыг республикасынын Улустун армиясынын Кол командалыкы август 27-де мынчап медээлээн:

Августун 26-да төп болгаш чөөн фронттуларга Улустун армиясынын кезектери кыдат эки-турачыларнын сырый дем-катыжышкыны-биле, Улустун армиясынын камгалап шугумун үрээрин оралдашкан дайынын кадыг-дошкун атакаларын ойтур шаап, оларнын дириг жүжүнгө болгаш техникасына улуг-чедирин-лерни таварыштырган.

Августун 27-де чөөн фронттуга Улустун армиясынын кезектери дайынын бир эсмиңец пароходун сүтгө дүжүргөн болгаш Вонсаннын болгаш Кочжонун суунче кирип келгеш,

эрик чоогунун чурттакчылык пункттарын артиллер адышкынынга таварыштырып, тайбын чурттакчыларнын иштинге хөй өлүм-чидим чедирип турган дайынын үш шериг караблдеринге улуг үрөгдөшкн-нерни чедирген.

ПХЕНЬЯН. Кореянын улус-демократтыг республикасынын Улустун армиясынын Кол командалыкы август 28-те медээлээн: Эу-гаар алырга, Улустун армиясынын кезектери кыдат эки-турачыларнын сырый дем-катыжышкыны-биле фронтунун ангы-ангы участкаларында дайынын атакаларын ойтур шаап турарлар.

(СЭТА).

Генерал Риджуэйге Ким Ир Сенниң болгаш Пын Де-Хуэйниң удурланышкыны

ПЕКИН. (СЭТА). Кореянын Улустун армиясынын Кол командалыкызы генерал Ким Ир Сенниң болгаш кыдат улустун эки-турачыларынын командалыкызы генерал Пын Де-Хуэйниң генерал Риджуэйге удурланышкынынын бижимелин Синхуа агентилели дамчыдып турар. Удурланышкында чугаалап турары болза:

«Генерал Риджуэй, силерниң талантын самолёду Кэсонун нейтральдик зонасында чугаалажышкынар районунче август 22-ниң кежээинде 22 шак 20 минута турда хөмө таварып келгеш, бистиң төлээлериниң турар черинге бомбалаашкын болгаш боолаашкын кылып турар дүш-та, силерниң таланарнын чепсектиг кижизинге өлүрткөн, хоойлуга таарышпас өлүрүкчү чоруктуң уржундан өлгөн, бистиң маадырлыг дайынчымыс Яо Цин-сянның ханы ам-даа сооаван. Бистиң төлээлериниң кижизинге кончүк таарымай-тайн турса-даа, августун 22-де 22 шак 35 минута турда бо таарымча чок чоруктуң шыны бүгү делегейге билингир кылдыр истелге чорударына болгаш база силерниң таладан бо чорукту таварылга деп санай бээр хире чүдүлдү болдурбас төлээде, бодуларнын бир кижинер чорудунар дээр дугайында силерниң талан олар сагындырган болгай. Силерниң таланарга хамааржыр самолёттан октаан бомбалар дүшкөн оңгарларын, бомбалар бузундуларын болгаш бомбалар каш-ла шак мурнуна октатынганын херчилеп турар өске-даа бар бүдүмөл шыны-дырларны силерниң таланы чоруктаны харылзаа офицерлерни боттарынын карактары-биле көргөн болгаш оларга мыт чидеринден өске чүү-даа артапкан.

чангыс талаалап тайбын күзээшкн-нин түнелинде четинип шыдавас деп чүвени, бис кончүк эки билер бис. Чугаалажышкынар болуп турар чер даштынга силерниң, таланны бужар чөңгээлери, а ол ышкаш хуралдарга-даа шериг кызыгаарлал шугумун бистиң туржувустун ханы артыныча тургузарынын дугайында, чугаалажышкынарнын шыны депшилгезинге моондук ужураштырар сорулгалыг силерниң таланың чоргаар негедделери болза, тайбын-чыдылга дугайында чугаалажышкынарнага силерниң таладан эсүлдү шыны сепкил чок болганы эм тодарагай илеретинип турар-дыр. Тайбын-чыдылга дугайында чугаалажышкынар шаптык чок эртеринге, ийи талааларга хомудал чок, чөптүг болгаш шын дугуржулгаларны чедип алырынга изи-биле идегеп турар бис. Ынчалзажок, бистиң шериг хай-гааракчывысы өлүргениниң соон дараый, бистиң төлээлеривисче угланган, кара ыш-биле кылган бомбалаашкын болган соонда бо идегел канчак черле боттарны боор?

Ынчангаш, чугаалажышкынарга август 23-ден эзелеп чапсар дугайында болгаш силерниң таланы кылган бо улуг чөңгээге хамаарыштыр харысгалгалыг ажылды чорударын бис манаар бис деп чүвени дугайында бистиң төлээлеривис медеглээр ужурул апарган. Бичин када-даа болза боданып көрүнер-даан, силерниң тала нейтральдик зонаны кан-дыг-даа ужуру-дуза чок кылдыр көрүп, база тайбынчыдылга дугайында чугаалажышкыны чорудар дээр нейтральдик зонада турар бистиң таланың чепсек чок төлээлерин силерниң таланар өлүрерин үргүлчү белеткеп турда, тайбынчыдылга дугайында чугаалажышкыны уламчылаары биске чер-ле болдунар хире-дир бе? Амдыгаа чедир силер биле бистиң аравыста харылзаа байдал ден эрге үндезилетинип келген деп чүвени силер билер ужурулуг силер; бир эвес силерниң таланар бо принципти хүндүлээрин херек кырында көргүзүп чорутпас болгаш боттарын тилекчилер кылдыр өрү көрдүңүз алгаш, ол принципке үндезилетинген бүгү дугуржулгаларны, Кэсонун нейтраллаастаарынын дугайында дугуржулганы база дуразы-биле үрээр болза, ам шунту харысгалга хүлээри болгаш оон үнген бүгү бурулар шунтузу силерниң таланарга болуур. Август 22-де 22 шак 20 минута турда силерниң таланың чепсекти күштери бистиң төлээлеривисти өлүрер деп бодалдыг оралдашкан, Кэсонун, нейтральдик зонасын бомбалаан-биле илеретинген чөңгээлиг чоруктуң дугайында бүгү делегейниң шунту шыны кижилеринин мурнунга бис силерге шыныгын удурланышкынывысты медеглештишкен, силерден чогуур харыны манап тур бис.

Кореянын Улустун армиясынын Кол командалыкызы КИМ ИР СЕН.

Кыдат улустун эки-турачыларынын командалыкызы ПЫН ДЭ-ХУЭЙ.

1951 чылдын август 23.

Корей тараачыннарнын патриотчу чоруу

ПХЕНЬЯН. Пхеньян радиоунун дамчыдып турары болза, чурттуң бүгү районнарыннын тараачынары дайын үезинин кадыг-берге үезин эрес-дидим чурттап эртин, бо чылын бай дүжүттү ажаап ап турар. Эң-биле чергелештир ажаап алышкын болгаш тараа бастырылганы-биле

кады тарылгага белеткелин олар чорудуп турар.

Америк эжелекчилеринин түр эжелелинин үезинде чок кылдыган мал дарын бажын долдуруп алыр сорулга-биле коллективтиг мал ажылынын фермаларын тараачынар тургузап турар.

(СЭТА).

Улус демократиясынын чурттарында

Кыдаттын Улустун Төп чазыа чер реформазын чедишкнниг чорудуп турар. 290.000.000 чурттакчылык черде чер реформазы чорударын дооскав.

Черни сайзырадырынга Улустун Төп чазыа тараачыннары көдээ ажыл-агыйның янзы-бүрү чепсектери, өдөкшидилге болгаш үрзинвер-биле хандырып турар. Дыка хөй көдээ суурларда дузалачы бөлүктөрүн тургускав.

Чурукта: помещиктерни чер эдилеп турганынын дугайында документилерни тараачынаарнын өртедиң турары.

Кыдатта көдээ ажыл-агыйның көдүрлүүшкүнү

ШАНХАЙ. «Дзефинжибао» солунун медээлеп турары болза, чокток чаа болуп эркен Чөөн Кыдаттын янзы-бүрү районнарыннын болгаш можуларынын көдээ ажыл-агый болгаш ыш ажылынын килдистеринин эргелекчилеринин конференциясына бо чылдын бир дугаар чартында көдээ ажыл-агый продукциясынын бүдүрүлгезинин калбарышкынын талазы-биле ажылдарнын баш удур алдыңган түнелерин үндүргөн.

Бар медээлер Эугаар алырга, Чөөн Кыдатта кызыл-тас дүжүдү эртен чылга бодаарга 44,6 хуу хөй болган болгаш көрдүнгөн планга бодаарга 9,69 хуу хөй болган. Бобы, арбай болгаш өске-даа тараа культурулары эртен чылдан 25,2 хуу хөй болган болгаш баш бурунгаар көрдүнгөн планга бодаарга 7,29 хуу хөй болган. Ногаа дүжүдүн эртен чылдын денели-биле алырга, 42 хуу өскөн болгаш ногаа ажаап алышкынын планы 16 хуу ажыр күүстегинен. Торгу коконнарыннын чылдазы эртен чылдан 117,6 хуу ажып турар.

Хөвен, конопля, тапкы болгаш өске-даа техниктиг культуруларнын чайгы тарылга шөлү дайын мурнунда техниктиг культуруларнын эжелеп турган шөлүндүн хөй болуп турар. Эртен чылдын денели-биле алырга хөвенниң тарылга шөлү 49,2 хуу, коноплянын — 158 хуу, тапкынын — 350 хуу улгаткан. Ол ышкаш эртен чылдын денели-биле алырга, үстүг культуруларнын

(СЭТА).

Цзянсу можуда көдээ ажыл-агыйның чедишкнни

ШАНХАЙ. «Шанхай ньюс» солунун медээлеп турары-биле алырга, Цзянсу можуда ранс бобыларынын болгаш кызыл-тастык чайгы дүжүдү эртен чылдын денели-биле алырга ортумаа-биле 20—30 хуу улгаткан. Торгу коконнарыннын чылдазы

сөөлгү 12 чылдар иштиндээзинден эн эки болган.

Чер реформазын чорутканынын ачызы-биле ол районнарга тараачынарыннын бедик дүжүттү садып алырынын аргазы дыка бедээ.

(СЭТА).

Болгариянын бүдүрүлге черлеринде күш-ажылчы көдүрлүүшкүн

СОФИЯ. Болгариянын ажылчы чону чуртту Совет Армиянын хостаанынын чеди чыл оюн чедишкнниң демеглээринге белеткенип турарлар. Улетпүр бүдүрүлге черлеринде, тудугларда, чер ажылдык күш ажылчы кооператив ажыл-агыйларында болгаш машина-трактор станцияларында улуг байырга алдар болдуругу социалисттик чарыш улам калбарып турар.

Күрүнерин «Руда» деп улетпүрүг бүдүрүлге черинин коллектив чарышка киргеш, күш-ажылдын бүдүрүмчелин 11 хуу өстүргөн болгаш продукциянын бот-өртөн дыка ку-дулаткан. Демир артыңчыларын чыып ажылаар талазы-биле ажылчынарыннын үнелиг эгелээшкннин түнелинде бүдүрүлге бодунук металл хереглелин 95 хуузу күссеп турар апарган.

(СЭТА).

БУТ-БӨМБҮҮНҮН ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ОБЛАСТЫН

БИРГИ ЧЕРИ ДЭЭШ

Бут-бөмбүү

Августун 30-де Кызылдын «Совет Тыянын беш чыл ою» аттыг стадионуна бут бөмбүүнүн «Динамо 1» болгаш «Буревестник» деп командаларынын аразында областтың бирги чери дээр ээлчеглиг маргылдаазы болган. Кежээкиниң 6 шакта судьянын эдискизи эткен сөөлүнде ийи командаларнын ойнакчылары чыскаалып алгаш шөлчө маңажап үнүп келдирге, чыылган чон диямиттиг адыш чыскаашкыны-биле ужурашкан.

Оюнун бир дугаар чарты «Буревестник» команданын халдакчыларынын күчүлүг атаказы-биле эгелээ. Оюн 5 минута үргүлчүлөп турда «Буревестниктин» төп халдакчызы Бухтуев эптиг үе таваржып келдирге «Динамонун» камгалакчызы мегелеп каапкыш бөмбүктү «Динамо» команданын эжиниче кирип тепкен.

Динамочулар «Буревестник» команданын эжиниче шаап халдаарын чеже-даа оралдажып турза, «Буревестниктин» камгалакчызы бүгү-ле атакаларын ойтур харылап турган. Оюн дыка үр үедө шөлдүн чүлгө ортаакы шугумунга үргүлчүлөп келген.

Оюнун бир дугаар чарты 38 минутта үргүлчүлөп турда «Буревестниктин» камгалакчызы оюнун чурумун үрээр дээр судья шиндип-

терге «Динамо» команданын халдакчызы Тошев бөмбүктү «Буревестниктин» эжиниче кирип тепкен, ычангаш сан 1:1 апарга Оюнун бир дугаар чарты шак төнчүзүңгө чедир 8 минут артун-ынчангаш маргылдаа эн-не күдө нишикнин болуп турган бол-түңнел чок болганынын ужурун оюнун бир дугаар чартында кир 1:1 болган.

Он минутта дыштанганын сөөлүндө «Динамо» команданы оюнун темпизин дүргелеткен болгай, бөмбүктү бот-боттарыне шын дам чыдып берип, «Буревестниктин» камгалакчыларын олтур арга-биле мегелеп тургаш 10 минутын тургузуунда оларнын эжиниче бөмбүктү үш катап кирип тепкен, ычангаш сан 4:1 апарган.

Оон соонда «Буревестник» команданын ойнакчылары чеже-даа күш үндүргөш эн түнел чедип ап шыдаваанар. Чүлгө 30 минута болганда бөмбүктү 1 катап кирип тепкенер. «Динамо» команданын камгалакчылары «Буревестниктерин» бүгү-ле атакаларын хостуу-биле харылап турганар.

Оюнун саны 4:2 болуп «Динамо-1» команданын тилээни-биле маргылдаа доозулган.

В. ЧЕМКОВ.

Уругвайда „Тайбын хүнү“

МОНТЕВИДЕО. Август 24-те Уругвайда «Тайбынның хүнүн» чоруткан. Бүдүрүлгелерге, албай черлеринге хуралдар болгулаан, анда Хельсинкиге болган хуралга хүлээп алдыңган Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүделенин бюрозунун шийтишпелрин, база ол ышкаш Беш улуг күрүнеринин аразына Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүделенин Кыйгырынын адаанга ат салышкынарыннын чыылдазынын болгаш 1951 чылдын октябрь 12-де чыылдырар деп турар, тайбын талакчыларынын бир дугаар национал конгрессинге белеткел талазы-биле капанияны улам ыңай калбартырынын тодарагай хемчеглерин айтканар.

(СЭТА).

Тайбын талакчыларына удур Турцияда кадык-шыныгы хемчеглер

СОФИЯ. «Хюрриет» деп турк солунун медеглелин үндөлгөш, Болгариянын телеграф агентилелинин дамчыдып турары болза, тайбын болгаш демократияга ажыктыг пропаганда чоруткан дээр хоруг-

даткан 25 турк хамаатыларынын херез Анкарын кеземче суду кадыг-дошкуну-биле көрүп эгелээн. Оларнын херез ажык судта көрүп турар.

(СЭТА).

Сан-Францискога болур конференцияга киржиринден Индия ойталап турар

ДЕЛИ. Тайбын керээзинче утланган Индиянын кол саналдарынын чагызын-даа АКШ-тың чазыа херекке, ап, хүлээп албаан чүве болганда, индий чазак Сан-Францискога конференцияга киришпес бол-

гаш Япония-биле тайбын керээзинин америк төлөвилегинге ат салын деп, премьер-министр Неру индий парламентаын август 27-деги хуралына медээлээн.

(СЭТА).

Тунистың почта албан-хаакчыттарынын ажыл-соксадышкыны

ПАРИЖ. Франс пресс агентиленин медээлеп турары болза, август 28-те Тунистың почта албан хаакчыттарынын ажыл-соксадышкыны эгелээн. Сөөлгү үедө амыды-

ралдын бергелээни-биле холбаштыр ажыл төлөвирин улгатырынын почта ажылдакчылары негеп турар.

(СЭТА).

Грецияда тараачыннарнын берге байдалы

СОФИЯ. Болгариянын телеграф агентилели «Маки» деп грек солунун дыңнадын дамчыткан. Ында мында деп чугаалап турар: Чокток чаа Сонг Грециядан алдыңган медээлер болза, ында тараачынар шуут-ла аштан өлүп турарын херчилеп турар. Оларда кукуруза салып

алыр безин акша чок. Күрүн тараачынарга, бо үеге чедир берип турган эвээш саныг далганын ам бербестей берген. Хөй-хөй тараачынар мал чеми-биле чөмнөнир ужурга таварышканнар.

(СЭТА).

Америк шериглер Францияда кээп турар

ПАРИЖ. «Юманите» болгаш «Либерасьон» солунарнын медээлеп турары-биле алырга, 800 америк солдаттар болгаш офицерлер турган Ла-палис портка август 23-те

америк транспорт чедип келген. Ла-палистен ол шериг отряды америк лагер Шаторже, (Эндр департамент) демир-орук оруу тавыргы чоруткан.

(СЭТА).

Грецияда сонгулда мурнундагы дерзин үүлгедиг

АФИНЬ. «Демократикос типос» солунун дыңнадып турарын Эу-гаар алырга, Крит ортудукта полиция чурттакчылары тилеп тывар талазы-биле чимзениглерин күштелдирип турар болгаш партизаннарга дузалашкан дээр чурттакчыларны буруудай, оларны истеп-сүрүп турар. Солун мындыг айтыры салып турар. Ук ортудукта чеже хире партизан барыл, база бир эвес чурттакчыларнын хөй кезин партизан-

нарын дузалакчылары болу берген болза, партизаннар кандыг ажыл чорудупканнары? Крит ортудуктуң чурттакчыларына удур полициянын шылгатынган аргалары болур кыжаныгларын, котпактаашкынын, күчүлээшкнни болгаш хоругдаларнын негептерип турар. Ук хемчеглер болза, чурттакчылар шын чорукка удур бадылазын дээр чорутунуп турар.

(СЭТА).

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

РЕДАКЦИЈНЫҢ АДРЕСИ. Кызыл Шетинин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ. Харысгалгалыг редакторнуң оралакчызынын, партия амыдыралынын, культура, литертура болгаш уран-чүүд калдистериниң—3—88; харысгалгалыг секретарынын, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, улетпүр болгаш транспорт, чагаа калдистериниң—3—68; иштин информация, бухгалтерияныкы—3—65.